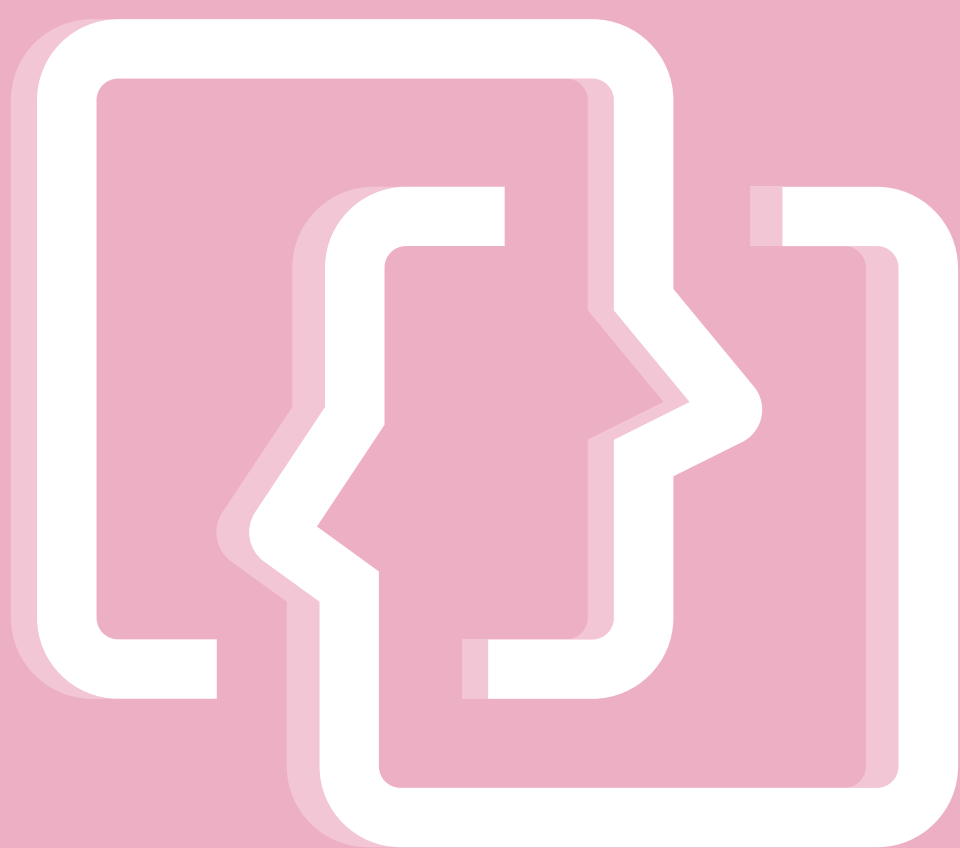
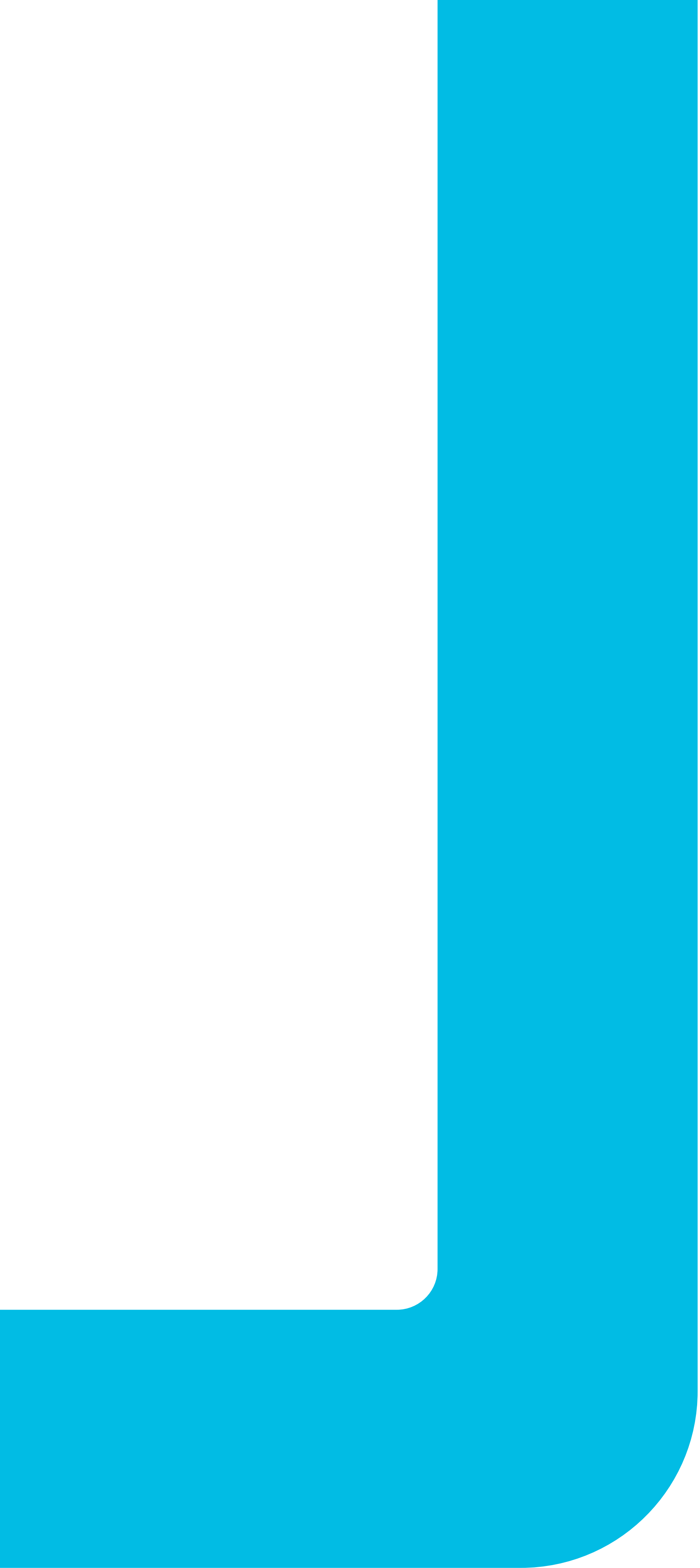

ASOCIACIJA „JAUNIMO DEBATAI“ TRUMPAS DEBATŲ VADOVAS

TURINYS

TRUMPAI APIE MUS.....	3
KODĖL VERTA MOKYTIS DEBATUOTI?.....	5
DEBATŲ VADOVAS.....	7
PASIRUOŠIMAS.....	7
PIRMOJI DALIS.....	7
ANTROJI DALIS.....	11
DEBATŲ EIGA.....	12
VERTINIMAS.....	18
DEBATŲ TEMŲ PAVYZDŽIAI.....	23

TRUMPAI APIE MUS

Asociacija „Jaunimo debatai“ yra ne pelno siekianti organizacija, ugdanti kritinį jaunų žmonių mąstymą Lietuvoje ir Europoje, kviečianti diskutuoti įvairiomis visuomeninėmis, kultūrinėmis ir politinėmis temomis. Mūsų veikla yra plati – organizuojame viešas diskusijas, dirbtuves, įvairaus tipo informacinius renginius, tačiau ypač didelę svarbą teikiame debatų veikloms. Pasitelkdami įvairius formatus, savo renginiuose debatuoti kviečiame net keliomis – lietuvių, vokiečių ir anglų – kalbomis.

Asociacija įkurta 2017 metais ir nuo to laiko sparčiai auga bei keičiasi. Mūsų bendruomenė vienija mokinius, studentus ir profesionalus iš įvairiausių sričių: nuo tikslųjų ir gamtos mokslų iki socialinių disciplinų bei menų. O mūsų kasmetiniai renginiai įtraukia šimtus jaunų žmonių iš Lietuvos ir įvairių Europos šalių. Viliamės, kad taip prisidedame prie debatuojančios Lietuvos kūrimo!

Esame įsitikinę, jog debatai gali padėti jauniems žmonėms ne tik išmokyti reikšti savo nuomonę raiškiau, bet ir apginti savo įsitikinimus, pasitelkdami įvairiapusiškesnius argumentus. Itin svarbiu laikome ir asmens gebėjimą išklausyti kitokią poziciją – mat būtent išlaikant atvirą požiūrį įvairiais klausimais galima plėsti akiratį ir panaudoti debatavimo įgūdžius įvairiose gyvenimo situacijose.

KODĖL VERTA MOKYTI DEBATUOTI?

Debatai – kritinio mąstymo impulsas

Gebėjimas aiškiai reikšti mintis, o argumentus pateikti struktūruotai, drąsa kalbėti įvairaus tipo auditorijoms, gabumas greitai įvertinti informaciją, įgūdis stebėti viešąją erdvę bei matyti joje skirtingų diskursų sintezę – tai universalūs įgūdžiai, kurie yra būtini asmens kritinio mąstymo vystymuisi ir visapusiškam tobulėjimui. Vis dėlto, tam, kad šie gebėjimai taptų asmeniniais ir pasiekiamais tikslais, būtinas postūmis: toks, kuris pasyvią savišvietą, interesą ir stebėjimą paverstų į aktyvų norą šviesti, suvokti ir perduoti. Būtent debatai – veikla, skatinanti ne tik girdėti, bet ir išgirsti, ne tik sakyti, bet ir įtikinti – gali tapti tokiu impulsu. Tai užsiėmimas, nekeliantis nei amžiaus, nei išsilavinimo, nei oratorinių reikalavimų: taigi, debatai yra universalus būdas skatinti asmenines saviieškos ir savišvietos patirtis.

Debatai – pasaulio pažinimo matas

Debatai – kaip dviejų žmonių pokalbis, racionalus ir argumentuotas ginčas, teisingo (arba teisingesnio) sprendimo paieška – viena seniausių asmeninės ir visuotinės saviugdos formų. Dar Antikoje kalbėjimo ir diskusijos menas, jo įvaldymas, buvo suvokiami kaip vieni pagrindinių visuomenės elito atstovų gyvenimo tikslų. Lygiai taip pat ir Apšvietos epochoje, XVIII a. pabaigoje, filosofas ir istorikas Georgas Vilhelmas Frydrichas Hėgelis (vok. Georg Wilhelm Friedrich Hegel) grėžėsi į debatų meną kaip į pagrindinį pasaulio pažangos matą: kalbėdamas apie ginčą – tezė ir antitezė (kitais tarimais, argumentą ir kontrargumentą) – jis įvardijo priešingų debatų pusių sintezę kaip pagrindinį visuomenės vystymąsi skatinantį veiksnį. Galiausiai, ypač dabar, gyvenant nuolatinės kaitos ir informacijos pertekliaus laikotarpiu, debatai gali tapti priemone, padedančia padedančia racionaliau ir nuosekliau žvelgti į pasaulį ir visuomenės procesus.

Savarankiškumas

Debatai, nors ir reikalauja kelių žmonių kontakto, kelių pusių ginčo, vis dėlto yra itin individuali patirtis: ir besiruošdamas, ir dalyvaudamas, ir apsvarstydamas įvykusių debatus, asmuo, vis dėlto, veikia vienas. Prieš pradedant debatuoti konkrečia tema, svarbu skaityti, apmąstyti ir suformuluoti argumentus, jų pagrindimo galimybes, taip pat – suvokti prieštaraujančiosios pusės poziciją. Debatuojant, tuo tarpu, būtinas kruopštumas ir susikaupimas, siekiant argumentus išdėstyti kuo tiksliau ir įtikinamiau. Galų gale net ir įvykusių debatų refleksija vykdoma asmeniui įvertinant asmenines pergalės ir nesėkmes, apsvarstant būdus ateityje pasirodyti dar sėkmingiau. Taigi, savarankiškumas – viena pagrindinių sąlygų, reikalingų kritiniam mąstymui – yra ugdomas kiekviename debatų proceso etape.

DEBATŲ VADOVAS

PASIRUOŠIMAS (30 MIN)

- Pasiruošimui debatams iš viso skiriama 30 minučių.
- Šis etapas yra skirtas konkretizuoti debatų temą, suformuluoti pasiūlymą, apibrėžti pasiūlyme minimas sąvokas, paskirstyti debatų pozicijas ir pasiruošti argumentus.
- Pasiruošimo etapas yra sudarytas iš 2 dalių:
 - 1) pasiūlymo formulavimo (15 minučių)
 - 2) argumentų pasiruošimo (15 minučių)
- Už šio etapo vykdymą ir debatų dalyvių koordinavimą yra atsakinga(-s) debatų moderatorė(-ius).

PIRMOJI DALIS:

PASIŪLYMO FORMULAVIMAS (15 MIN)

Pasiūlymas yra šio debatų formato pagrindas.

Debatų metu diskutuojama ne apie debatų klausimą bendrai, o būtent apie konkretų debatų pasiūlymą ir jo įgyvendinimą. Pasiūlymas yra konkretus ir struktūruotas vieno arba kelių sakinių atsakymas į debatų klausimą. Šiame atsakyme daugiausia dėmesio skiriama būtent tam tikro konkretaus pasiūlymo, kaip debatų klausime iškeltos problemos sprendimo būdo, pateikimui, pasiūlymo detalių išdėstymui bei naudojamų terminų apibrėžimui.

Pasiūlymas formuluojamas į debatų klausimą atsakant **teigiamai**. Pavyzdžiui, jeigu debatų klausimas yra: „Ar Lietuvoje turėtų būti įvestas visuotinis šaukimas į kariuomenę?“, pasiūlymas galėtų būti: „Lietuvos Respublikoje nuo 2027 metų sausio 1 d. LR Seimo priimtu įstatymu turėtų būti įvestas visuotinis šaukimas į kariuomenę.“

Formuluojant pasiūlymą turi būti atsakyta į patį debatų klausimą bei galima atsakyti į šiuos papildomus klausimus:

- **KAS?** – atsakant į šį klausimą pasiūlyme turėtų būti aiškiai nurodoma, kas turėtų būti atsakingas už pasiūlymo įgyvendinimą. Pavyzdžiui, konkrečios institucijos (Seimas, ministerija, savivaldybė, tarnyba ir t.t.), konkretūs asmenys arba pareigybės (ministras, meras, tarnybos vadovas), kiti visuomenės atstovai arba privatūs subjektai (įmonės, NVO, asociacijos, partijos ir t.t.).
- **KUR?** – atsakant į šį klausimą turi būti nurodomos pasiūlymo įgyvendinimo geografinės ribos (pavyzdžiui: Europos Sąjunga, Lietuvos Respublika, Kupiškio savivaldybė ir t.t.).
- **KADA?** – atsakant į šį klausimą turi būti nurodomas pasiūlymo įgyvendinimo terminas (pavyzdžiui: pasiūlymo įgyvendinimo pradžios data „nuo 2027 metų sausio mėnesio 1 dienos“, užbaigimo data „projektas turi būti užbaigtas iki 2029 metų“ arba laikotarpis „pasiūlymas turi būti įgyvendinamas nuo 2027 metų iki 2029 metų“).
- **KAIP?** – atsakant į šį klausimą gali būti tikslinami kiti teikiamo pasiūlymo įgyvendinimo aspektai, tokie kaip dažnis, mastas, išimtyys arba kiti aspektai, aktualūs atsakant į debatų klausimą.

Eiga: už debatų pasiūlymo formulavimo eigą yra atsakinga(-s) moderatorė(-ius). Moderatorė(-ius) pakviečia 4 debatų dalyvius į atskirą patalpą, skirtą pasiruošti debatams. Moderatorė(-ius) dalyviams perskaito debatų klausimą ir trumpai paaiškina, kas yra pasiūlymas bei kokie reikalavimai yra jam taikomi.

Debatų dalyviai kviečiami tartis ir teikti pasiūlymo variantus. **Pasiūlymo variantas gali būti teikiamas tik vieningai, t. y. su visų 4 debatų dalyvių pritarimu. (15 min)**

Pasiūlyme **nėra** būtina atsakyti į visus papildomus klausimus; dalyviai patys pasirenka, ar konkretizuoti pasiūlymą ir į kuriuos papildomus klausimus atsakyti. Formuluojuot pasiūlymą svarbiausia aiškiai išsigryninti, kas ir kaip būtų daroma.

Pavyzdžiui:

Debatų klausimas: *Ar Lietuvoje gydytojai turėtų turėti teisę priimti sprendimus dėl nepilnamečių sveikatos ir gyvybės, kai tėvų sprendimas kelia grėsmę vaiko gerovei?*

Pasiūlymo griaučiai: *Lietuvos Respublikoje nuo 2026 metų sausio 1 d. LR Seimo priimtu įstatymu gydytojų sprendimai turėtų viršenybę prieš tėvų sprendimus tais atvejais, kai tėvų sprendimas kelia grėsmę vaiko gerovei.*

Pavyzdžiai, kaip galima patikslinti pasiūlymą:

- *Visi licencijuoti gydytojai specialistai, kai tėvų sprendimas akivaizdžiai prieštarauja vaiko sveikatos ar gyvybės interesams, turi teisę priimti viršesnę medicininį sprendimą. Pavyzdžiai: privalomas skiepijimas nuo gyvybei pavojingų ligų, būtinos gyvybę gelbstinčios, bet rizikingos operacijos, neatidėliotina pagalba traumų atvejais.*
- *Gydytojai privalėtų pilnai informuoti tėvus apie sprendimą, jo priežastis ir pasekmes, pasitelkdamas socialinį darbuotoją ar psichologą, jei reikia.*
- *Priimti sprendimai turi būti užfiksuoti medicininiuose dokumentuose, nurodant motyvus ir įrodymus.*

- Įvedamas privalomas nepriklausomos komisijos (pvz., ligoninės etikos tarybos ar gydytojų kolegijos) peržiūros mechanizmas sudėtingais atvejais, kad nebūtų piktnaudžiavimo.
- Tėvai turi teisę apskųsti sprendimą nepriklausomai medicininei ar teisinei institucijai, tačiau skundas nestabdo neatidėliotino sprendimo įgyvendinimo, jei kyla tiesioginė grėsmė vaiko gyvybei.

Moderatoriaus pareiga yra įsitikinti, kad:

- 1) pasiūlymas yra priimtinas kiekvienam iš 4 debatų dalyvių;
 - 2) pasiūlymas atitinka aukščiau išvardintus turinio reikalavimus, t. y. pakankamai aiškiai atsako į debatų klausimą;
 - 3) pasiūlymas iš esmės nenukrypsta nuo debatų temos.
- ✓ Jeigu naujas pasiūlymas šias sąlygas **atitinka**, pasiūlymas yra moderatorės(-iaus) **patvirtinamas** ir pasiūlymo formulavimo dalis yra užbaigiama.
 - ✗ Jei naujas pasiūlymas **neatitinka** bent vienos iš trijų sąlygų, moderatorė(-ius) pasiūlymo **nepatvirtina**. Tokiu atveju dalyviai gali teikti naują pasiūlymo variantą.

Iš viso dalyvių diskusijoms ir naujo pasiūlymo formulavimui yra skiriama **15 minučių**, laikas pradedamas matuoti moderatorėi(-iui) pristačius taisykles ir paskelbus šio etapo pradžių.

Jeigu per 15 minučių debatų dalyviai nespėja susitarti dėl reikalavimus atitinkančio pasiūlymo ir gauti moderatorės(-iaus) patvirtinimą, laikoma, kad dėl naujo pasiūlymo susitarta nebuvo. Tokiu atveju patvirtinamas iš anksto organizatorių paruoštas numatytas debatų pasiūlymas, moderatorė(-ius) supažindina su šiuo pasiūlymu dalyvius.

ANTROJI DALIS:

ARGUMENTŲ PASIRUOŠIMAS (15 MIN)

Pasibaigus pirmajai pasiruošimo daliai moderatorė(-ius) įsitikina, kad visi debatų dalyviai supranta, kokia pasiūlymo formuluotė yra patvirtinta, ir kad dalyviai yra užsirašę pasiūlymą arba turi galimybę su juo susipažinti.

Debatų dalyviai yra atsitiktiniu būdu priskiriami skirtingoms debatų pozicijoms.

Iš viso yra 4 pozicijos: **Už 1, Už 2, Prieš 1** bei **Prieš 2**.

Įvadinėje ir apibendrinimo dalyse debatuojama ir pasisakoma būtent tokia eilės tvarka: pirmiausia pasisako **Už 1**, tuomet kalba **Prieš 1**, vėliau – **Už 2** ir pasisakymus užbaigia **Prieš 2**. Diskusijos dalyje nebūtina laikytis šios pasisakymų eilės tvarkos.

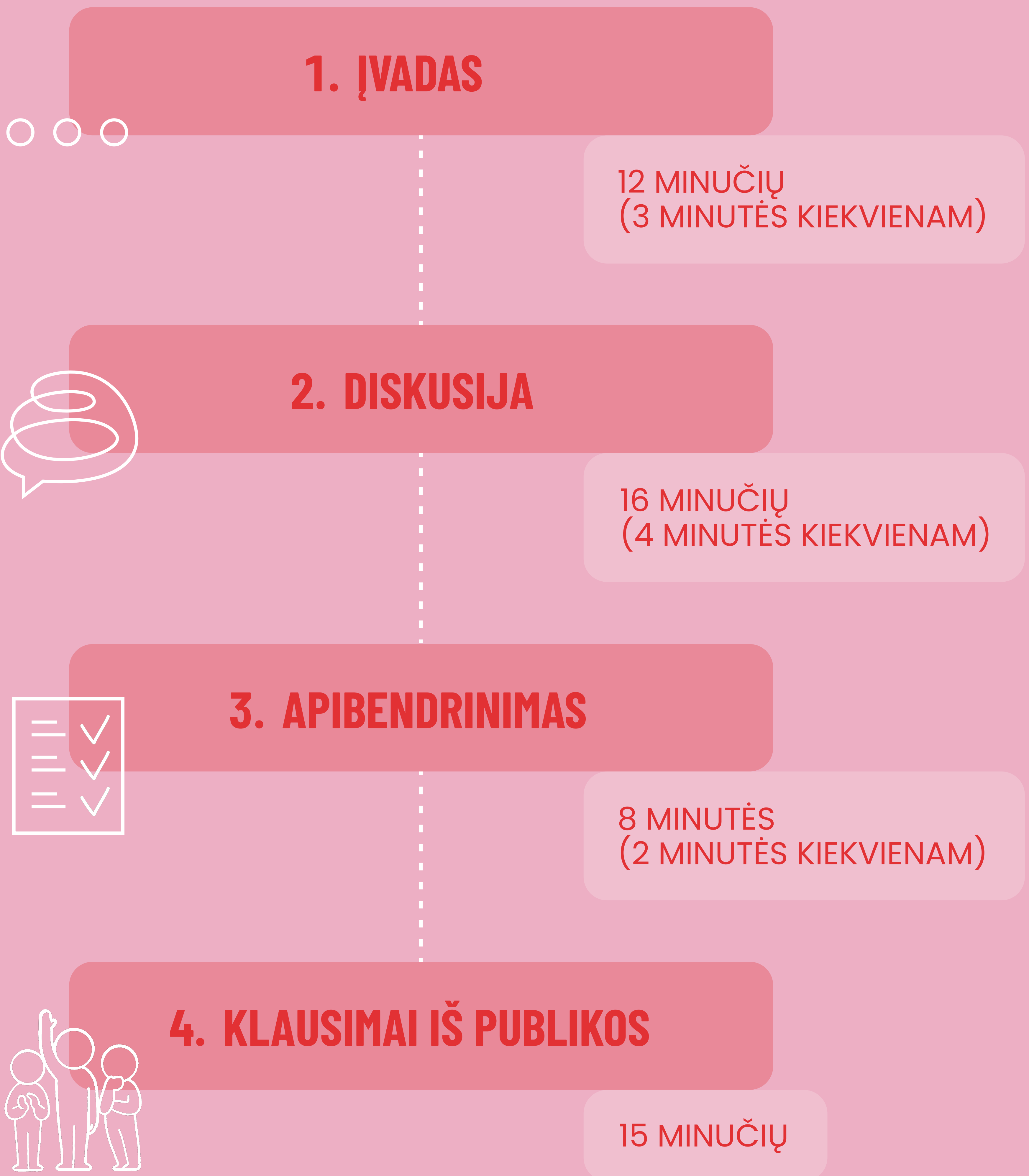
Moderatorė(-ius) dalyvius informuoja apie priskirtas pozicijas ir įsitikina, kad debatų dalyviai suprato, kokias pozicijas jie priskirti. Paskirsčius debatų pozicijas skiriama **15 minučių argumentams pasiruošti**.

⋮

- ✓ Debatų dalyviai **gali** ruošdamiesi bendradarbiauti ir tartis.
- ✓ Debatų dalyviai **gali** naudotis atsinešta atspausdinta medžiaga arba užrašais.
- ✗ Pasiruošimo metu **draudžiama** naudotis elektroninėmis ryšio priemonėmis ir kita išorine pagalba.

Pasibaigus argumentų pasiruošimui skirtam laikui, moderatorė(-ius) informuoja debatų dalyvius apie pasiruošimo etapo pabaigą ir palydi juos į debatų patalpą.

DEBATŲ EIGA

1. IVADAS

12 MINUČIŲ
(3 MINUTĖS KIEKVIENAM)

Aprašymas

Debatų pradžią skelbia moderatorė(-ius) garsiai perskaitydamas debatų temos klausimą ir debatų dalyvių siūlymą.

Debatų dalyviai konkrečia eilės tvarka pradeda įžangines kalbas: **Už 1**, **Prieš 1**, **Už 2** ir **Prieš 2**. Kiekvienai (-am) dalyvei (-ei) skiriamos 3 minutės įžanginei kalbai:

- 1) **Už 1** pradeda debatus trumpai pristatydama(-as) debatų temos problemą ir konkretų pasiūlymą pagal tikslų su moderatorė(-iumi) sutartą formuluotę. Tam skiria apie 1,5 minutės. Per likusį laiką Už 1 taip pat išsamiai pristato savo pirmąjį argumentą, kodėl pasiūlymas reikalingas.
- 2) **Prieš 1** nagrinėja Už 1 pristatytą pasiūlymą bei pristato pagrindines pasiūlymo problemas neanalizuodama(-as) detalių (kur?, kas? kaip?) ir kritikuodama(-as) pasiūlymo esmę. Likusį laiką Prieš 1 skiria savo pirmojo argumento pristatymui. Šis argumentas gali būti skirtas jau pristatyto Už 1 argumento kritikai arba pasiūlymo kritikai iš esmės, pavyzdžiui, apie galimas pasiūlymo įgyvendinimo neigiamas pasekmes (žalą).
- 3) **Už 2** papildo ir esant poreikiui patikslina Už 1 pasiūlymą, išaiškina likusias ir neaiškias pasiūlymo detales bei sureaguoja į Prieš 1 komentarus. Per likusį laiką Už 2 taip pat gali pristatyti savo argumentą, kurio dar nepristatė Už 1.

- 4) **Prieš 2** reaguoja į Už 1 bei Už 2 išdėstyto pasiūlymo visumą ir išsako kritiką bei pastabas, kurių dar nepaminėjo Prieš 1. Per likusį laiką Prieš 2 pateikia savo argumentą, kurio nepaminėjo Prieš 1. Šis argumentas gali būti skirtas jau pristatytų Už 1 arba Už 2 argumentų kritikai arba pasiūlymo kritikai iš esmės, pavyzdžiui, apie galimas pasiūlymo įgyvendinimo neigiamas pasekmes (žalą).

Laiko matavimas:

- 🕒 Kiekvienai(-o) dalyvės(-io) laikas matuojamas moderatorės(-iaus) arba kito laiko matuojančio asmens.
- 🕒 Likus 15 sekundžių iki dalyvės(-io) laiko ribos (t.y. ties 2 minučių ir 45 sekundžių riba) kalbančiai(-am) dalyvei(-iui) duodamas aiškus signalas dėl likusio laiko du kartus beldžiant į stalą.
- 🕒 Pasibaigus kalbėjimo laikui (t.y. ties 3 minučių riba) vėl beldžiama du kartus.
- 🕒 Dalyvei(-iui) toliau tęsiant kalbą po 2 signalų į stalą beldžiama daug kartų.
- 🕒 Dalyvei(-iui) neišnaudojus arba viršijus skirtą laiką išmatuotas laikas pažymimas debatų vertinimo protokole ir be moderatorės(-iaus) įsikišimo pradeda kalbėti sekanti(-s) dalyvė(-is) pagal aukščiau minėtą eilės tvarką.

2. DISKUSIJA

16 MINUČIŲ
(4 MINUTĖS KIEKVIENAM)

Aprašymas

Diskusijos metu debatų dalyviai **neprivalo** laikytis anksčiau nustatytos kalbėjimo sekos. Jie mainosi argumentais, atstovauja ir aktyviai gina savo pusės poziciją, bando kitą pusę dalykiškai ir įtikinti savo pusės teiginių teisumu.

Kiekviena(-s) dalyvė(-is) turi iš viso lygiai **4 minutes** visiems savo pasisakymams diskusijų etape. Šio bendro laiko limito tikslas – kad visi dalyviai turėtų tiek pat laiko ir lygias galimybes išdėstyti savo mintis bei apginti savo atstovaujamą poziciją.

Laikas matuojamas specialiai sukurtoje ir internete prieinamoje laiko matavimo platformoje kiekvienai(-am) dalyvei(-iui) priskiriant po laikmatį, matuojantį kalbėjimo metu sunaudotą laiką. Laiką matuojantis asmuo valdo laikmačius ir užtikrina visos diskusijos metu galiojančias sąlygas:

- prieš diskusijos etapo pradžią visi keturi laikmačiai nustatomi iš naujo ir paruošiami laiko matavimui;
- visi keturi laikmačiai visos diskusijos metu turi būti matomi tiek kiekvienai(-am) dalyvei(-iui), tiek moderatorei(-iui), tiek publikai;
- bet kuriai(-iam) iš dalyvių pradėjus kalbėti, jos(-o) laikmatis paleidžiamas matuoti laiką dalyvės(-io) kalbos metu;
- dalyvei(-iui) nustojus kalbėti, jos(-o) laikas nedelsiant sustabdomas (atskirų dalyvių laikas tarp pasisakymų visiems dalyviams tylint nematuojamas);

- jei dalyvė(-is) pertraukiama(-as) kitos(-o) dalyvės(-io), jos(-o) laikas stabdomas ir nedelsiant pradedamas matuoti pertraukusios(-iojo) dalyvės(-io) laikas;
- pasibaigus dalyvės(-io) laikui, jos(-o) diskusijoje sunaudotas laikas toliau matuojamas, laiką matuojantis asmuo nedelsiant, dalyvei(-iui) dar bekalbant, belsdamas primena apie jos(-o) laiko ribų peržengimą (beldžiama įprastai – 2 kartus likus 15 sekundžių iki laiko pabaigos, 2 kartus pasibaigus laikui, daug kartų viršijus laiką);
- visos diskusijos metu vienu metu gali veikti tik vienas laikmatis, likę trys laikmačiai turi būti sustabdyti.

Diskusijos metu dalyviai turi galimybę užduoti klausimus vieni kitiems. Norėdama(-s) užduoti klausimą, dalyvė(-is) turi pakelti tam skirtą specialią kortelę (nesant galimybei naudoti korteles, galima kelti rankas). Kortelę galima kelti bet kuriuo diskusijos metu. Dalyvei(-iui) pakėlus kortelę tuo metu kalbanti(-is) dalyvė(-is) gali pasirinkti sustoti, išklausti klausimą ir į jį atsakyti arba kalbėti toliau ir atsisakyti priimti klausimą.

Užduodant klausimą matuojamas klausimą užduodančio asmens kalbėjimo laikas.

Vertingų klausimų uždavimas ir atsakymų pateikimas arba klausimų neuždavimas ir atsakymų nepateikimas yra vertinami teisėjų.

Klausimus kelianti pusė turėtų užtikrinti, kad tarp klausimų kėlimo būtų bent 15 sek. pauzės.

3. APIBENDRINIMAS

8 MINUTĖS
(2 MINUTĖS KIEKVIENAM)

Aprašymas

Dalyviai turi po dvi minutes iš eilės pasakyti baigiamąsias kalbas. Kalbose leidžiama minėti naujas detales, orientuotas į ateitį. Kiekviena(-s) dalyvė(-is) pristato ir apibendrina esminius jos(-o) pozicijos argumentus.

4. KLAUSIMAI IŠ PUBLIKOS

15 MINUČIŲ

Aprašymas

Pasibaigus debatams ir teisėjams išėjus į atskirą patalpą pasitarti, publika gali užduoti debatų dalyviams klausimus, kuriuos moderuoja moderatorius (atsakymai į publikos klausimus **neturi įtakos debatų vertinimui**).

VERTINIMAS

- ☐ Kiekvieno debatų dalyvio indėlis į debatus vertinamas komisijos atskirai pagal tam tikrus vertinimo kriterijus.
- ☐ Esant vienodai stipriam pasirodymui, komisija turi teisę daugiau nei vienai(-am) dalyvei(-iui) skirti vienodą skaičių taškų už vieną kriterijų.
- ☐ Vertinimo taškai skiriami laikantis objektyvumo ir teisingumo principų bei nenukrypstant nuo vertinimo kriterijų.
- ☐ Už tą patį vertinimo aspektą taškai gali būti skiriami tik vieną kartą ir tik prie vieno kriterijaus.

KRITERIJAI

- ☐ Kiekvieno kriterijaus ir dalyvės(-io) vertinimas komisijoje vykdomas **individualiai**.
- ☐ Teisėjams atskirai įvertinus kiekvieną kriterijų ir užpildžius tam skirtą lentelę, automatiškai apskaičiuojamas dalyvės(-io) galutinis taškų kiekis.
- ☐ Automatiškai skaičiuojant galutinį taškų skaičių visų teisėjų skirti taškai yra sudedami, kiekvieno kriterijaus bendra taškų suma dalijama iš teisėjų skaičiaus.
- ☐ Dalyvės(-io) taškų kiekis **negali** peržengti 20 taškų bei **negali** būti mažesnis nei 4 taškai.
- ☐ Minimalus kiekvieno kriterijaus įvertinimas yra 1 taškas.

DALYKINĖS ŽINIOS

Vertinamas temos išmanymas bei faktinis dalyvio argumentacijos pamatas:

1 taškas	Labai silpnos ir klaidingos faktinės žinios, tema gvildenama tik paviršutiniškai.
2 taškai	Dalyko žinių trūksta, daug faktinių klaidų, neleidžiančių deramai argumentuoti, faktai naudojami dekoratyviai.
3 taškai	Didžioja dalimi tikslūs, nors ir ne visada detalūs faktai, kartais demonstruojamas gilesnis faktų suvokimas ir išmanantis panaudojimas.
4 taškai	Tematinės žinios išsamios, tikslios, daroma tik neesminių detalių klaidų, faktai tikslūs ir pagrindžiantys poziciją, suvokti išsamiai.
5 taškai	Preciziškai bei diferencijuotai pateikiamos labai išsamios dalyko žinios, neapsiribojančios vien debatų temos apimtimi, minimi aktualūs ir tikslūs faktai, o jų panaudojimas išmanantis ir strategiškas.

Pastaba. Kadangi komisijos nariai neturi prieigos ir galimybių patikrinti visus debatuose naudojamus faktus bei temines žinias, komisijos nariai dalykines žinias turi vertinti įsivaizduodami, kad yra vidutiniai protingi balsuojantys piliečiai, kurie žino, kas vyksta jų šalyje. Komisijos nariai jokioje temoje negali ir neturėtų vadovautis giliai specifinėmis ir profesinėmis asmeninėmis žiniomis. Jeigu komisijos narė(-ys) turi gilų ir specifinį, akademinį temos suvokimą, ji(-s) turėtų į tai neatsižvelgti ir klausti savęs – ar klaidingus faktus žinotų vidutinis išsilavinęs balsuojantis pilietis?

IŠRAIŠKA

Vertinama įtaiga, kalbos įvaldymas bei sklandumas, išraiška bei pozicijos ir argumentacijos pristatymas:

1 taškas	Suprantama tik menka dalis kalbėjimo, pozicija palieka daug klausimų.
2 taškai	Nesklandumų lydimas, bet paprastai suprantamas kalbėjimas.
3 taškai	Dažniausiai aiškiai išsakyti teiginiai, pozicija suprantama.
4 taškai	Kalbama iliustratyviai, su pavyzdžiais, aiškiai bei įtikinamai.
5 taškai	Meistriškai įvaldyta, įtraukianti ir originali kalba, pozicija itin detali ir aiški, nuosekli, logiška ir įtaigi iškalba, o visi pavyzdžiai yra taiklūs ir sustiprinantys poziciją.

LOGIKA IR ARGUMENTACIJA

Vertinamas minčių nuoseklumas bei argumentacijos stiprumas:

1 taškas	Minčių vingiai iš esmės nesuvokiami, pozicija neapginama. Argumentai aprėpia tik mažą dalį klausimų arba jų visai neapima. Loginė struktūra silpna ar neegzistuojanti, pavyzdžių beveik nėra arba jie klaidinantys, argumentacija pasikartojanti, paviršutiniška ir neįtikinanti.
2 taškai	Teiginiai bei pozicija pagrindžiami tik silpnai ir dalinai. Argumentai aprėpia tik dalį svarbiausių klausimų, loginė grandinė silpna, kontrargumentai beveik nepaliečia oponentų argumentų. Kai kurie pavyzdžiai yra tinkami, bet dažniausiai jų trūksta, o argumentai lieka paviršutiniški.
3 taškai	Esama tiek stiprios, tiek silpnos argumentacijos bei neesminių logikos klaidų. Argumentai aprėpia daugumą svarbiausių debatų klausimų, tačiau jų dėstymas galėtų būti aiškesnis ir nuoseklesnis. Palyginimai kartais neišsamūs, pavyzdžiai naudojami, bet ne visuomet stiprūs; kontrargumentai riboti.
4 taškai	Logika padeda ne tik pagrįsti savo poziciją, bet ir tikrinti arba įvertinti oponentų teiginius. Argumentai apima daugumą svarbiausių debatų temų, yra aktualūs, aiškūs ir gerai išplėtoti. Mąstymas nuoseklus, pavyzdžiai įtikinami, o palyginimai yra tinkamai paaiškinti bei padeda geriau suprasti mintis. Paaiškinama kitos pusės pozicija, pateikiami stiprūs atsakymai į jų argumentus.
5 taškai	Detaliai bei be logikos spragų pagrindžiamas kiekvienas pozicijos aspektas. Argumentai yra nepriekaištingi: aiškiai aprėpia svarbiausias debatų temas, yra išskirtinai aktualūs, pateikti su tvirta logine struktūra. Pavyzdžiai ir kontrargumentai integruoti aukščiausiu lygiu, sustiprinantys pagrindinę argumentacijos liniją ir susiejantys idėjas su pasekmėmis.

KOMUNIKACIJA

Vertinamas dalyvių atidumas, įsiklausymas, gebėjimas produktyviai komunikuoti su likusiais debatų dalyviais, įsiklausyti bei reaguoti į atskirus pasisakymus:

1 taškas	Klausomasi neatidžiai ir tik iš dalies, jei apskritai, neatsakoma į nė vieną oponentų klausimą, nesilaikoma kalbos laiko limitų.
2 taškai	Dažniausiai klausomasi, bet reaguojama vangiai, neatsakoma į nė vieną oponentų klausimą, nesilaikoma kalbos laiko limitų.
3 taškai	Paprastai atidžiai klausomasi, bet neužduodama daug klausimų, atsakoma į bent vieną oponentų klausimą, kelis kartus viršijamas laiko limitas.
4 taškai	Klausomasi įdėmiai, pasisakymais keičiamasi natūraliai ir draugiškai, atsakoma į kelis oponentų klausimus, laiko limitas viršijamas ne daugiau nei vieną kartą.
5 taškai	Aktyviai klausomasi, užduodami tinkami klausimai, taktiškai bei nepriekaištingai reaguojama į kiekvieną pasisakymą, atsakoma į daugumą oponentų klausimų, nė karto neviršijamas laiko limitas.

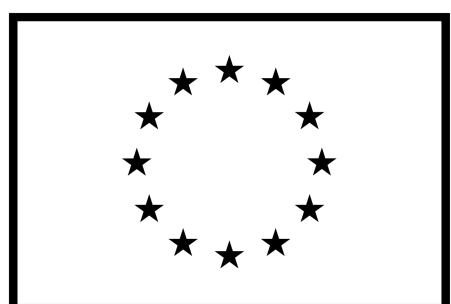
Pastaba. Jei oponentai neužduoda klausimų, neatsakymas į klausimus neturi įtakos vertinimui. Dalyviai gali pasirinkti strategiškai atsakyti arba neatsakyti į oponentų klausimus. Galutinį sprendimą dėl tokio pasirinkimo įtakos vertinimui priima teisėjai.

DEBATŲ TEMŲ PAVYZDŽIAI

1. Ar Lietuvos universitetuose turėtų būti panaikintos nemokamos studijų vietos?
2. Ar turėtų būti leista Lietuvos rinkimuose balsuoti visiems piliečiams, vyresniems nei 16 metų?
3. Ar Lietuvos mokiniai turėtų gauti mėnesines išmokas už mokyklos lankymą?
4. Ar į brandos egzaminų programą turėtų būti grąžinta Antikos istorija?
5. Ar reikėtų įvesti lyčių kvotas privačių įmonių valdybos organuose?
6. Ar turėtų būti privalomas valstybinis informacinių technologijų brandos egzaminas?
7. Ar Lietuvoje turėtų būti įvesta visuotinė privaloma karo tarnyba?
8. Ar Lietuvoje turėtų veikti atominės elektrinės?
9. Ar Europos Vadovų Taryboje turėtų būti panaikinta veto teisė užsienio politikos klausimais?
10. Ar reikėtų perkelti valstybines institucijas iš Vilniaus į kitus miestus?
11. Ar ES turėtų suformuoti bendrąsias ginkluotąsias pajėgas?
12. Ar Lietuvoje turėtų būti įvesti progresiniai mokesčiai?
13. Ar nuo 9 klasės turėtų būti įvestos finansinio raštingumo ir mokesčių pagrindų pamokos?
14. Ar mokiniai turėtų vertinti mokytojus?
15. Ar „deepfake“ vaizdo ir garso kūrimas be asmens sutikimo turėtų būti kriminalizuotas?

16. Ar mokyklose turėtų būti suteikiamos nemokamos menstruacinės higienos priemonės?
17. Ar technologinių platformų, priklausančių nedraugiškoms valstybėms, naudojimas turėtų būti uždraustas?
18. Ar elektroniniai paspirtukai turėtų būti uždrausti?
19. Ar mokyklose turėtų būti įvestos privalomosios psichologinės sveikatos dienos mokiniams ir mokytojams?
20. Ar socialiniuose tinkluose turėtų būti įvesti griežtesni neapykantos kalbos ribojimai?
21. Ar valstybės turėtų būti baudžiamos dėl klimato kaitos mažinimo tikslų nepasiekimo?

Debatų vadovo kūrimas finansuotas Europos Sąjungos lėšomis pagal Jaunimo dalyvavimo veiklos (KA154-YOU) programą (dotacijos sutarties Nr. 2025-1-LT02-KA154-YOU-000305301). Šis leidinys atspindi tik autorių nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

**Finansuoja
Europos Sąjunga**

LEIDINIO AUTORIAI

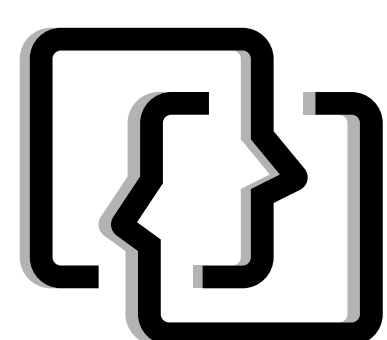
Sergej Stoma
Rūta Vyšniauskaitė
Neda Miltinytė
Margarita Kalesnykaitė

Dėkojame Urtei Žukauskaitei už konsultavimą ir redagavimą rengiant debatų vadovą.

Dėkojame Vilijai Sviderskytei už šio vadovo maketavimą.

KONTAKTAI

Asociacija „Jaunimo debatai“
Gedimino pr. 5-2, 01103 Vilnius, Lietuva
info@jaunimodebatai.eu
www.jaunimodebatai.eu
www.facebook.com/jaunimodebatai

**JAUNIMO
DEBATAI**

Griežtai draudžiama šį leidinį naudoti komerciniais tikslais arba platinti mūsų medžiagą kitose interneto svetainėse, žiniasklaidos priemonėse ar kitur kuriuo nors pavidalu be sutikimo, o jei sutikimas gautas, būtina nurodyti asociaciją „Jaunimo debatai“ kaip šaltinį.

